

unbulletin

KLIMA NA CESTĚ DO KODANĚ * DURBAN 2: PROTI RASISMU * STOP NÁSILÍ NA ŽENÁCH * STO LET MEZINÁRODNÍ KONTROLY DROG * NÁVRATY UPRCHLÍKŮ: PŘESÍDLENÍ * ČESKÁ REPUBLIKA A UNFPA * KRIZE JAKO PŘÍLEŽITOST

VYROČÍ TÉMA ZÁBĚR PROFIL ROZHOVOR OSN A ČR Z HISTORIE OSN OČIMA NEVLÁDNÍCH ORGANIZACÍ OČIMA STUDENTŮ DOKUMENT NÁZORY

ZPRAVODAJ OSN V ČESKÉ REPUBLICĚ

A black and white photograph of a wind farm. In the foreground, a dark car is blurred as it drives past. Several wind turbines are visible, with the closest one in sharp focus. The background shows a line of trees under a cloudy sky.

KLIMA NA CESTĚ DO KODANĚ

Milí čtenáři,

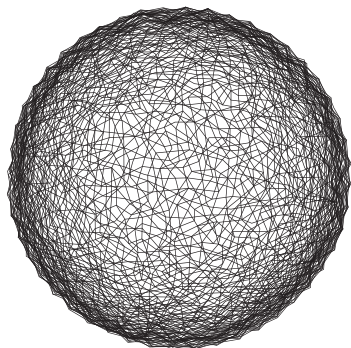
rok 2009 je především rokem klimatické změny. V prosinci se zástupci 170 států, které podepsaly Rámcovou úmluvu OSN o klimatické změně (UNFCCC), sjedou do Kodaně na konferenci, na níž by měli uzavřít vyjednávání o nové mezinárodní strategii proti globálnímu oteplování a změně klimatu. Výstupem konference by se měla stát nová celosvětová úmluva o snížení emisí skleníkových plynů, konkrétně o kolik a v jakém časovém horizontu. Ta pak vstoupí v platnost v roce 2012, kdy vyprší tzv. Kjótský protokol.

Tématu věnujeme značnou část tohoto čísla UNbulletinu. V článku „Zelená pro zelený růst“ argumentují Ban Ki-moon a Al Gore pro nastartování globální zelené ekonomiky ve prospěch klimatu i řešení ekonomické recese. Dozvíte se i o evropské informační kampani OSN CoolPlanet a projektu Challenge Europe, v nichž se anagazuje i IC OSN. Prostor k vyjádření ke klimatickým vyjednáváním jsme dali i českému nevládnímu sektoru.

Věnujeme se také nedávné ženevské konferenci proti rasismu, označované též jako Durban 2. Přes kontroverzní začátek a neúčast některých důležitých států bylo v Ženevě dosaženo velkého úspěchu. Přijatý závěrečný dokument konference je významným krokem v globálnímu boji proti rasismu. Výzvou zůstává vrátit do procesu ženevské konference státy, které u schvalování závěrečného dokumentu chyběly, včetně České republiky.

Pokračujeme i v seriálu UNHCR o trvalých řešeních pro uprchlíky a rozvojových aktivitách České republiky v rámci programů agentur Spojených národů. V sekci „Názory“ najdete komentářové články generálního tajemníka, vysoké komisařky OSN pro lidská práva a zástupce generálního tajemníka pro humanitární otázky.

Příjemné čtení.
Michal Broža, editor

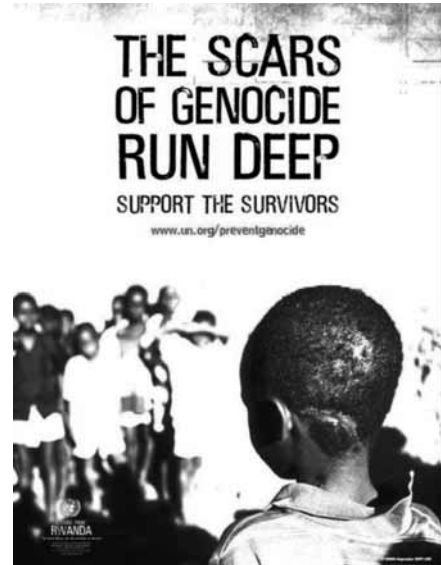
COP15
COPENHAGEN
UN CLIMATE CHANGE CONFERENCE 2009

Rwanda 15 let poté

„Organizace spojených národů pokračuje v úsilí o zabránění budoucím tragédiím. Posílili jsme výrazně oblast prevence konfliktů i vyjednávací kapacity. Děláme více pro ochranu civilistů během válečných konfliktů. Mezinárodní soudní tribunál pro Rwandu a ostatní mezinárodní soudy vysílají jasný signál, že svět nebude tolerovat beztréstnost za hrubé porušování lidských práv a mezinárodního humanitárního práva. Zvláštní poradce OSN pro prevenci genocidy monitoruje po celém světě náznaky možných problémů. A v neposlední řadě doktrína „odpovědnost za ochranu“ posiluje mechanismy OSN v oblasti prevence, ochrany, reakce a obnovy v souvislosti s konflikty.

Prevence genocidy je naše společná odpovědnost. Pouze přijetím této společné výzvy dokážeme uctít ty, kteří přežili, i oběti genocidy před patnácti lety.“

Z poselství generálního tajemníka OSN Ban Ki-moona k 15. výročí genocidy ve Rwandě.

Země na cestě k usmíření. Hlasy těch, kteří přežili, jsou důležitým svědectvím. Ticho, které ale za sebou zanechává více než 800 tisíc nevinných obětí genocidy, stále jitrí naše společné svědomí.

20 let po pádu Berlínské zdi

Univerzita OSN (UNU) v Helsinkách pořádá ve dnech 18.-19. září 2009 konferenci „Reflections on Transition: Twenty Years After the Fall of the Berlin Wall“. Akce se koná u příležitosti 20. výročí pádu režimů ve střední a východní Evropě a klade si za cíl představit zkušenosti post-komunistických zemí během tohoto období.

Hlavními tématy konference jsou institucionální změny, geopolitický a ekonomický vývoj, privatizace, zdravotní a vzdělávací systémy, etnické konflikty či korupce. Zváni jsou především odborníci z akademických kruhů a státní správy.

Více www.wider.unu.edu

Advokáti klimatu

Již podruhé, letos i s podporou Informačního centra OSN v Praze, realizuje British Council v České republice a dalších evropských zemích program „Challenge Europe“. Třiletý projekt přináší konkrétní impulzy a obohacuje diskuzi o změnách klimatu ve prospěch urychlení přeměny na společnost s nízkými emisemi skleníkových plynů. Na 20 mladých osobností z České republiky bude po dobu jednoho roku zkoumat současné znalosti, spojovat nové myšlenky se

starými a formulovat koncepcce změny způsobu používání uhlíkatých technologií. Budou se zabývat i tím, jak i jednotlivci mohou dosáhnout skutečné změny chování, jak mohou firmy zavádět do praxe iniciativy spojené s nízkými emisemi oxidu uhličitého – zkrátka čímkoliv, co urychlí přechod na společnost s nízkými emisemi skleníkových plynů.

Více www.britishcouncil.cz

Konference Durban 2: Proti rasismu a xenofobii

Představitelé Organizace spojených národů uvítali přijetí textu závěrečného dokumentu na ženevské konferenci o rasismu a xenofobii. Stalo se tak hned druhý den jednání, na kterém byl hodnocen vývoj a pokrok dosažený po konferenci v jihoafrickém Durbanu v roce 2001.

Generální tajemník Ban Ki-moon řekl, že konsensuální přijetí závěrečného dokumentu signalizuje, že mezinárodní společenství je odhodláno naplňovat přelomovou Deklaraci a akční plán z Durbanu (DDPA). Šéf OSN zdůraznil, že je to velká naděje pro miliony obětí rasismu, diskriminace, xenofobie a intolerance na celém světě. Boj proti rasismu označil za dlouhodobý proces a vyjádřil naději, že země, které se konference nezúčastnily, nebo z ní odešly, se znovu brzy připojí k mezinárodnímu úsilí proti rasismu a xenofobii.

Úspěch

Vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillayová označila přijetí závěrečného dokumentu za skvělou zprávu a řekla, že tak byl završen dlouhý mezinárodní proces. Vyzdvihla cenné pasáže dokumentu, jež vyzývají státy k přijetí efektivních, skutečných a komplexních opatření na prevenci, potírání a odstraňování všech forem a projevů rasismu. Státy, které tak dosud neučinily, vy-

zvala k vytvoření a uplatňování národních plánů boje proti intoleranci a rasismu.

Přijatý dokument uvádí, že od roku 2001 došlo k nárůstu obětí rasismu. Vedle toho potvrzuje pozitivní roli svobody projevu a odsuzuje ponižující stigmatizaci lidí na základě náboženství. Komisařka Pillayová upozornila, že se v něm neobjevuje žádná zmínka o hanobení některého z náboženství, ačkoli to uváděla některá média.

Dramatický začátek

Ženevská konference o rasismu navázala na globální setkání zástupců vlád před osmi lety v jihoafrickém Durbanu. Začátek konference byl poznamenán rozhodnutím některých států nezúčastnit se na protest proti obávaným výrokům a možnému zneužití akce. V úvodním projevu varoval generální tajemník OSN Ban Ki-moon, že bez jednoty národů se s rasismem a intolerancí jen stěží dokážeme vyrovnat. Vyjádřil politování nad tím, že několik států nakonec do Ženevy nepřišlo a zároveň odsoudil slova íránského prezidenta Mahmúda Ahmadínežáda, která pronesl ve své řeči k delegátům.

„Některé státy, které by měly být schopny pomáhat při vytyčování cesty k lepší budoucnosti, tady chybí,“ řekl šéf OSN na adresu Spojených států, Izraele, Německa a několika dalších, jež se odmítly pětidenní

konference zúčastnit. Slova íránského prezidenta Ahmadínežáda byla podle něj „osobující, rozdělovající a dokonce štvavá“ a označil je za překážku v boji proti rasismu. „Je to přesně opak toho, čeho chceme na této konferenci dosáhnout,“ řekl Ban Ki-moon. Na setkání před zahájením konference íránskému prezidentovi připomněl, že Valné shromáždění OSN přijalo rezoluce, jež odmítají označování sionismu za rasismus a uznávají historická fakta týkající se holocaustu. V oficiálním stanovisku k projevu prohlásil šéf OSN, že je nutné taková prohlášení odmítnout, a to v jejich formě i obsahu.

Zneužití konference k politickým cílům

Proti slovům íránského prezidenta se postavila i vysoká komisařka OSN pro lidská práva Navi Pillayová. Odsoudila je s tím, že konference tak byla zneužita k politickým cílům. Také ona s politováním přijala zprávu o neúčasti některých států. Shodla se s Ban Ki-moonem v tom, že „chování íránského prezidenta nemůže být důvodem k opuštění konference.“

Konference označované jako Durban 2 se v Ženevě ve dnech 20. – 24. dubna 2009 zúčastnilo na 4 tisíce delegátů, mezi nimi dva a půl tisíce zástupců nevládních organizací. Účastníci přehodnotili uplatňování závěrů Deklarace a akčního programu (DDPA), přijatých v Durbanu v roce 2001. „K jejich naplňování se upínají naděje milionů obětí rasismu a xenofobie na celém světě. Vznešená slova deklarace však zůstanou pouhou rétorikou, pokud nebudou naplňována v praxi,“ varovala hned v úvodu konference vysoká komisařka Pillayová.

Text závěrečného dokumentu konference:

www.un.org/durbanreview2009

↘ Foto: OSN/Jean-Marc Ferre
Závěrečný dokument přijatý v Ženevě potvrdil pozitivní roli svobody projevu a odsoudil ponižující stigmatizaci lidí na základě náboženství. „Neobjevuje se v něm žádná zmínka o hanobení některého z náboženství, ačkoli to uváděla některá média,“ upozornila na tiskové konferenci vysoká komisařka OSN Navi Pillayová.

STOP násilí na ženách

Výzvou k ráznější a rozsáhlejší akci proti násilí páchanému na ženách po celém světě zahájil v sídle OSN v New Yorku generální tajemník OSN Ban Ki-moon letošní připomínku Mezinárodního dne žen. V publiku zasedlo na padesát ministrů vlád členských zemí OSN a více než tisícovka představitelk ženských hnutí ze všech kontinentů. Ti všichni se v New Yorku účastnili výročního zasedání Komise pro postavení žen (2. - 13. března 2009).

Téma letošního Mezinárodního dne žen, připomínaného každoročně 8. března, znělo: „Ženy a muži společně proti násilí na ženách a dívkách.“ Je úzce navázáno na dlouhodobou kampaň „Společně za ukončení násilí na ženách“, vyhlášenou generálním tajemníkem OSN loni a s cílovým rokem 2015. K němu směřuje i splnění tzv. Rozvojových cílů tisíciletí (MDG).

Změnit smýšlení a zvyklosti

„Musíme ukončit to, co je v tolika případech notorickým a ve společnosti hluboce zakořeněným zvykem, jež maří životy, ničí zdraví, prohlubuje chudobu a brání v dosažení tolik potřebného a kýženého cíle – plně rovnoprávnosti a posílení postavení žen,“ zdůrazňuje ve svém poselství k mezinárodnímu dni šéf OSN.

Společenská mobilizace na úrovni států k zastavení tohoto dosud běžného jevu je jedním z klíčových cílů kampaně generálního tajemníka. Ten vyzývá k dalším, neméně důležitým úkolům: zavedení účinných zákonů včetně způsobů jejich vynutitelnosti, přijetí a provádění mnohasektorových akčních plánů na úrovni států, jež uvolňují dostatečné prostředky na prevenci i pomoc obětem, zlepšení monitorovacích a statistických systémů a zavedení účinných strategií na po-

tírání sexuálního násilí v průběhu válečných konfliktů.

„Změnit smýšlení a zvyklosti přetrvávající celé generace je jistě nelehký úkol. Proto se musíme zapojit všichni: jednotlivci, organizace i národní vlády. Musíme spojit své síly i hlasy a dát najevo i těm nejvyšším místům, že násilí na ženách nelze tolerovat za žádných okolností,“ říká Ban Ki-moon.

Dokument: Prohlášení generálního tajemníka OSN k vydání zatykače na soudánského prezidenta

Mezinárodní trestní soud vydal zatykač na prezidenta Súdánské republiky Umara Bašira podezřelého z odpovědnosti za zločiny spáchané v Dárfúru. Generální tajemník uznává autoritu Mezinárodního trestního soudu jako nezávislé soudní instituce.

Generální tajemník věří, že se Vláda Súdánu bude zabývat otázkami míru a spravedlnosti způsobem, který je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti č. 1593 (2005). Organizace spojených národů bude pokračovat ve výkonu životně důležité operace na udržování míru, poskytování humanitární pomoci, dodržování lidských práv, v rozvojové činnosti a dalších aktivitách v Súdánu. Generální tajemník vyzývá Vládu Súdánu, aby nadále plně spolupracovala se všemi entitami OSN a jejich partnery, kteří se podílejí na operacích v zemi a zároveň dodržovala svůj závazek k zajištění bezpečnosti civilního obyvatelstva, personálu a majetku OSN a všech jejích partnerů v Súdánu.

Generální tajemník vyzývá všechny strany, aby spolupracovaly v dobré víře ve prospěch politického řešení ukončení konfliktu v Dárfúru. Vyzývá též strany mírové dohody (*Comprehensive Peace Agreement*), aby se znovu zavázaly k jejímu plnému a včasnému naplnění. Ta zůstává základem pro dlouhodobý mír a bezpečnost v Súdánu.

Prohlášení vydala jménem generálního tajemníka mluvčí OSN dne 4. března 2009.

Ilustrační foto: OSN/Christopher Herwig

Zelená pro zelený růst

Ban Ki-moon a Al Gore

Foto: OSN/Mark Garten

Šéf OSN při projížďce solárním taxi v New Yorku.

Na celém světě hledají vlády států způsob jak podnítit ekonomický růst. Kromě řešení okamžitých potřeb ale musí myslet i na rozvoj nového ekonomického modelu, který bude udržitelný pro celou planetu i do budoucna. Potřebujeme nastartovat novou zelenou globální ekonomiku. Termín „zelený růst“ se musí stát naší mantrou.

Společná odpověď na recesi

Globální recese se týká všech, společná proto musí být i odpověď. Musíme se vyhnout politice sledování vlastních zájmů na úkor druhých, jež výrazně přispěla k velké hospodářské krizi. Lídři států G20 loni deklarovali odhodlání „posílit spolupráci ve prospěch globálního růstu a realizace reforem finančních systémů“. Odhodlání se ale rychle musí změnit v realitu.

Stimuly míří především na rychlé nakopnutí ekonomiky, ale pokud budou správně koncipovány a realizovány, mohou nás navést na nízkouhlíkatou cestu k zelenému růstu. Již 34 států vyhlásilo ekonomické sti-

muly v hodnotě více než 1,75 miliardy eur. To musí společně s dalšími iniciativami katalyzovat světovou ekonomiku do 21. století. Nikoli zakonzervovat odumírající odvětví průmyslu a špatné zvyky z minulosti.

Pokračující pumpování bilionů dolarů do uhlíkaté infrastruktury a subvencování fosilních paliv by bylo jako investování do špatných nemovitostí. Eliminace dotací ve výši 300 miliard dolarů každoročně vynakládaných na podporu fosilních paliv, může vést až k šestiprocentnímu snížení emisí skleníkových plynů a přispět ke globálnímu HDP. Vývoj obnovitelných energií pomůže tam, kde je to potřeba nejvíce. Již dnes se ekonomiky rozvojových států podílejí ze 40 procent na existujících obnovitelných zdrojích světa a ze 70 procent na vyhřívání vody sluneční energií.

Zelená ekonomika není jen jedna z možností, ale nezbytnost pro růst a pracovní příležitosti. V sektoru obnovitelné energetiky pracuje již 2,3 milionu lidí. To je více než v ropném a plynovém průmyslu. V USA za-

městná větrná energetika více lidí než celý uhelný průmysl. Stimulační balíčky vyhlášené prezidentem Obamou a v Číně jsou zásadními kroky. Jejich „zelené“ komponenty je nutné následovat na celém světě.

V zájmu chudých

Většina rozvojových zemí nemá možnost změkčit ničivé dopady recese. Vlády vyspělých států proto musí vykročit i mimo své hranice a investicemi posílit produktivitu nejchudších. Loni zažilo více než 30 zemí hladové nepokoje. To bylo ještě před zářijovou implozí finančních trhů a následnou recesí. Více než sto milionů lidí bylo zahnáno do ještě větší chudoby. Musíme proto jednat bezodkladně a zabránit dalšímu strádání a případné politické nestabilitě. To předpokládá posílit zahraniční rozvojovou pomoc a investicemi do zemědělství rozvojových zemí docílit vyšší produkce potravin.

Investovat je nutné i do lepšího využívání půdy, ochrany vodních zdrojů a vývoje osiv rezistentních vůči suchu. Drobní zemědělci se tak budou moci přizpůsobit měnícímu se klimatu. Jinak může dojít k vlnám hladomoru a podvýživy ve velké části rozvojového světa.

Urychlit jednání o klimatu

Pro svět je klíčové uzavřít v prosinci v Kodani pevnou dohodu o klimatu. Času je málo, jednání musí být dramaticky urychlena. Úspěch v Kodani se může stát nejúčinnějším stimulem pro další vývoj světové ekonomiky. Zvedne se vlna inovací a investic do čistých energií. Kodaň musí dát zelenou zelenému růstu.

Miliony lidí na celém světě nyní zažívají krušné časy. Přicházejí o práci, příjmy, domovy a někteří se dokonce obávají o příští oběd. V sázce je hodně. Vlády musí postupovat strategicky. To, co nás tíží teď nesmí odtáhnout pozornost od toho nejpodstatnějšího. Investice do zelené ekonomiky není jen možností volby. Je to chytrá investice do lepší budoucnosti.

Ban Ki-moon je generálním tajemníkem OSN, Al Gore bývalým viceprezidentem USA

Cool Planet

Evropská kampaň OSN

Mezinárodní společenství bude na konci tohoto roku na konferenci v Kodani hledat řešení nejzávažnější hrozby, již čelí současný svět. Klimatická změna je globálním problémem vyžadujícím globální řešení. Dobrou zprávou je, že vlády států, mezinárodní a regionální instituce, nevládní organizace i jednotlivci dávají jasně najevo, že chtějí být součástí potřebného řešení. Svědčí o tom tisíce iniciativ, nápadů a projektů.

Jednou z takových iniciativ je i evropská informační kampaň OSN ke klimatické změně nazvaná záměrně dvojsmyslně CoolPlanet. Iniciátorem a koordinátorem je Regionální informační centrum OSN v Bruselu (UNRIC), partnery evropské kanceláře OSN (včetně Informačního centra OSN v Praze), nevládní organizace a některé významné osobnosti - mimo jiné Gro Harlem Brundtlandová, Rajendra Pachauri, Mary Robinsonová, Yvo de Boer, Achim Steiner, ale i umělci jako například zpěvačka Björk.

Zaregistrujte CoolProjects

Cílem projektu je nejen informovat, ale také spojovat různé aktéry. Jako hlavní nástroj k tomu slouží webová aplikace, slavnostně spuštěná v únoru na setkání premiérů severovýchodních zemí na Islandu. Zde se můžete dozvědět, co se v oblasti ochrany klimatu a životního prostředí v Evropě děje, včetně

Tržičště nápadů

Nejdůležitější částí CoolPlanet je tzv. Wall of Events, elektronické tržiště nápadů a inovací ve prospěch ochrany klimatu. Cílem je ukázat, jaký potenciál právě v této oblasti v Evropě je a umožnit všem, kteří do ochrany klimatu aktivně vstupují, vyměňovat si zkušenosti a podněcovat širší debatu.

www.CoolPlanet2009.org

plánovaných akcí, probíhajících projektů a navrhovaných inovací. CoolPlanet2009.org je otevřená platforma. Zaregistrujte tedy i své iniciativy a nechte se inspirovat ostatními!

Jeden z partnerů projektu (CoolFriend), Yvo de Boer, výkonný tajemník Rámcové úmluvy OSN o klimatické změně (UNFCCC), na stránkách CoolPlanet říká, že tato kampaň přichází ve chvíli, kdy si svět již plně uvědomuje naléhavost situace. „Ze strany politiků ale zatím nebylo vykonáno dost, do praxe nebyly uvedeny odpovídající mechanismy, jež jsou předpokladem pro účinnou koordinovanou reakci světa. Klimatická změna je však vnímána jako zásadní problém, proto lidé přicházejí s nápady a předkládají své návrhy na řešení i navzdory dosud chybějícím finanč-

ním prostředkům. CoolPlanet2009 právě takové iniciativy prezentuje,“ říká Yvo de Boer.

CoolFriends

Cílem projektu je ve spolupráci s partnery mobilizovat podporu veřejnosti pro novou mezinárodní úmluvu o klimatu, která by měla být uzavřena v prosinci v Kodani. Mezi nejvýznamnější partnery patří iniciativa *Road to Copenhagen*, v jejíž čele stojí tři významné ženy - viceprezidentka Evropské komise Margot Wallströmová, bývalá irská prezidentka Mary Robinsonová a zvláštní vyslankyně OSN pro otázku klimatické změny Gro Harlem Brundtlandová. Angažují se v ní i nevládní organizace Good Planet, vedená světoznámým fotografem Yannem Arthusem Bertrandem a islandská nevládní organizace Náttúra, zaštitěná islandskou superstar Björk. Ta také oznámila spuštění celoevropské kampaně OSN CoolPlanet na zvláštní tiskové konferenci v Bruselu v listopadu 2008.

Zapojte se i vy do kampaně CoolPlanet, registrujte své projekty a akce, nechte se inspirovat tím, co v Evropě dělají jiní. Nebo jen umístěte na své stránky banner CoolPlanet, pokud vás projekt zaujal a chcete, aby se o něm dozvěděli i jiní.

www.CoolPlanet2009.org

Světový den vody 2009:

Společné zdroje, společná odpovědnost

„Společné zdroje vody, společná odpovědnost“, to je téma letošního Světového dne vody (22. března). Voda je bezesporu jedním z nejcennějších zdrojů planety. Proto je důležité, abychom na jejím využívání co nejvíce spolupracovali. Počet obyvatel Země roste a s tím i spotřeba vody. Klimatická změna naproti tomu způsobuje, že zásob vody v mnoha regionech světa ubývá. Ledovce se zmenšují, srážky jsou méně předvídatelné a záplavy a sucha stále extrémnější.

Fakta o vodě

Vodní zdroje

- Celkový objem vody na Zemi je přibližně 1,4 miliardy km³. Z toho je 35 milionů km³ - asi 2,5 procenta - sladké vody. Sedmdesát procent zásob sladké vody se vyskytuje ve formě ledu nebo trvalé sněhové pokrývky na horách a oblastech Antarktidy a Arktidy.
- Přibližně 30 procent sladké vody je ukryto v zemi, sladkovodní jezera a řeky obsahují 0,3 procenta. Jen necelé jedno procento zásob vody je ale využitelné pro ekosystémy a lidstvo.

Využívání vody

- Přibližně 70 procent sladké vody je využíváno na zavlažování, 22 procent v průmyslu a osm v domácnostech.
- V průběhu minulého století rostla spotřeba vody dvakrát rychleji v porovnání s nárůstem počtu obyvatel Země.
- Do roku 2025 se podle odhadů zvýší úbytek zdrojů vody v rozvojových zemích o 50 procent, v zemích vyspělých o 18 procent.
- Do roku 2025 bude 1,8 miliardy lidí žít v zemích a regionech s absolutním nedostatkem vody. Až dvěma třetinám populace může nedostatek vody hrozit.

Ústup pitné vody? Hygiena

- Podle doporučení OSN potřebuje člověk na zajištění základních potřeb - pití, vaření a mytí - 20 až 50 litrů nezávadné vody denně.

- Téměř 900 milionů lidí - více než jeden člověk ze šesti - nemá přístup k dostatečnému množství bezpečné vody.
- Průřmová onemocnění jsou nejčastějším onemocněním a nejčastější příčinou úmrtí vůbec. Téměř 90 procent úmrtí na průjem mají na svědomí nevhodující hygienické podmínky včetně nedostupnosti nezávadné vody na hygienu, pití a vaření.
- Až 2,5 miliardy lidí, z toho miliarda dětí, nemají k dispozici ani ta nejjákladnější hygienická zařízení. Z toho důvodu zemře každých 20 vteřin jedno dítě. To je jeden a půl milionů dětských životů, jež šlo zachránit.
- Řádné mytí rukou mýdlem a nezávadnou vodou může snížit riziko průjemových onemocnění téměř o 50 procent.

Voda, zemědělství a potravinová bezpečnost

- K pití stačí člověku 2 až 4 litry vody denně. Příprava celodenní stravy pro jednoho člověka ale vyžaduje 2 až 5 tisíc litrů.
- Produkce jednoho kilogramu rýže vyžaduje jeden až tři tisíce litrů vody, kilogram hovězího masa 13 až 15 tisíc litrů.
- Celková plocha uměle zavlažované zemědělské půdy je 277 milionů hektarů,

což je asi 20 procent. Zbýlých 80 procent závisí jen na přírodním zavlažování.

- Podle Mezivládního panelu pro klimatickou změnu (IPCC) se výnosy z přirozeně zavlažované půdy do roku 2020 sníží až o 50 procent.
- Objem sněhu a ledu v Himalájích, jenž je z velké části zásobárnou vody pro zemědělskou výrobu v jižní Asii, se do roku 2030 zmenší díky probíhající klimatické změně až o 20 procent.

Voda, ekologie a přírodní pohromy

- Ve vodních tocích končí denně dva miliony tun komunálního odpadu. V rozvojových zemích je bez jakékoli úpravy vypouštěno do vodních zdrojů 70 procent průmyslového odpadu.
- Rostoucí objem používaných hnojiv na zvýšení výnosů v průběhu příštích tří dekad přinese až 20 procentní nárůst objemu sloučenin dusíku v řekách a následně pak v pobřežních ekosystémech.
- Od roku 1900 ubylo na světě na 50 procent mokřadů.
- V letech 1991 - 2000 zemřelo během více než 2 500 tisíc přírodních pohrom na 665 tisíc lidí. Více než 90 procent těchto pohrom mělo přímou souvislost s vodou.

V roce 2025 budou téměř dvě miliardy lidí čelit absolutnímu nedostatku vody.

✓ Foto: OSN/Marco Dormino

Na cestě k nové klimatické dohodě

Jiří Jeřábek

Novinové titulky o změně klimatu z minulého roku vystřídalo téma ekonomické krize. Téma však nezmizelo – změny klimatu jsou stále urgentnější a jednání o nové klimatické dohodě se zintenzívnila. Na půdě OSN letos proběhne více než šest týdnů mezinárodních vyjednávání za účasti většiny států světa. Vrcholem bude čtrnáctidenní konference OSN v Kodani.

Nové Kjóto

Výsledkem procesu by měla být nová úmluva, která bude řešit situaci po roce 2012, kdy vyprší platnost Kjótského protokolu. Česká republika v rámci dvou jednání v dubnu a červnu v Bonnu zastupuje a koordinuje evropskou sedmadvacítku. Evropská unie vyjednává jako jednotný blok. Vedle unie v jednáních vystupuje většina rozvojových zemí pod názvem G77, uskupení *Umbrella Group* zase volně sdružuje největší průmyslové země (Spojené státy, Japonsko, Austrálii, Kanadu). Hlasitě se o své zájmy hlásí i skupina malých ostrovních států (AOSIS), kterým hrozí vymazání z mapy kvůli zvýšení hladiny oceánů.

Cíl vyjednávání je jasný: zastavit rychlý nárůst globální teploty, a to co nejrychleji. Zároveň se musí pomoci chudým zemím, které již neodvratně změny klimatu zasáhnou nejvíce. Výzva je obrovská – za poslední století

globální teplota stoupla o téměř 0,8 °C. Při nárůstu větším než 2 °C může dojít k dalekosáhlým důsledkům pro ekosystémy i lidstvo. Do deseti let musí začít celosvětové emise vrcholit a do roku 2050 musí být poloviční. To doporučuje vědecký panel IPCC a mnozí další vědci.

Náš pohled zkresluje

V České republice nebude mít nárůst teplot žádných katastrofických dopadů. Náš pohled ale zkresluje. V rozvojovém světě bude mít další oteplování nesrovnatelně dramatičtější následky: větší sucha, méně vody v řekách, šíření malárie, častější hurikány a povodně. Miliarda obyvatel podél Gangy a Indu je životně závislá na vodě odtékající z vysokohorských ledovců. Rychlé oteplování v Himalájích a jinde znamená, že jim už během několika desetiletí hrozí vážné problémy.

Cesta k dosažení konsenzu prakticky celého světa nebude jednoduchá. Jakkoliv panuje shoda na závažnosti problému, v oblasti reálných závazků a realizace opatření je situace už horší. Na loňské konferenci v Poznani se očekávalo, že vyspělé země přijdou se zpřísněnými závazky snižování emisí a s nabídkou financí pro nejlépe postížené země. To se však nestalo a vyjednávání uvízla na tom, že žádný z vyspělých států nechce ukázat karty jako první.

Čekání na Američany

EU sice schválila cíle snížení emisí skleníkových plynů o dvacet až třicet procent a k nim legislativu v podobě klimaticko-energetického balíčku. Ale v oblasti financování v rozvojových zemích zatím žádnou konkrétnější pozici nemá. Čeká se na novou americkou administrativu. Prezident Obama šel do volební kampaně s programem na snížení emisí skleníkových plynů o 80% do poloviny století (oproti roku 2005). To je ambiciózní cíl, ale je třeba přijít také s cíli krátkodobými a střednědobými.

V dubnu bude klima jedním z bodů programu Obamovy návštěvy v Praze. Čeká se na to, k jakému závazku snižování emisí se USA předběžně zaváže a jak se postaví k ostatním aspektům nové dohody.

Pilíře nové úmluvy

Zásadní bude množství financí na snižování emisí a adaptační opatření v rozvojových zemích. Tam není dostatek vlastních prostředků například na změny v zemědělství, protipovodňová opatření, nebo zajišťování nových zdrojů pitné vody.

Nedílnou součástí nové dohody by mělo být zastavení odlesňování. Těžba dřeva je jedním z důležitých zdrojů příjmů pro rozvojové státy (Brazílie, Indonésie, aj.). Zároveň je kácení a vypalování pralesů zdrojem pětiny světových emisí CO₂.

Dalším pilířem ve vyjednávané smlouvě bude přesun technologií z vyspělých zemí, které pomohou v rozvojových zemích nastartovat nízkouhlíkový rozvoj. Pokud by státy jako je Čína či Indie pokračovaly v rozvoji po vzoru států Severu, neměla by globální snaha o snižování emisí příliš smysl. Proto je transfer technologií a asistence se zahájením nízkouhlíkového rozvoje důležitým předpokladem celosvětové klimatické dohody.

Autor působí v nevládní organizaci Centrum pro dopravu a energetiku

✓ Foto: OSN/Mark Garten

Potírání chudoby v ohrožení

Projekt Rozvojových cílů tisíciletí (MDG) na zlepšení životních podmínek nejchudších lidí přijaly v roce 2000 všechny členské státy OSN. Celkem osm cílů je zaměřeno na omezování chudoby, snižování mateřské a dětské úmrtnosti, posilování postavení žen, na ochranu životního prostředí i vytváření spravedlivějších podmínek mezinárodního obchodu do roku 2015. Hlavním závěrem průběžné zprávy o plnění z roku 2008 je, že v potírání chudoby bylo celkově dosaženo solidních výsledků. Ty ale může ohrozit potravinová krize i celkové zpomalení ekonomiky ve světě.

Odhady Světové banky podle nové metodologie z roku 2008 ukazují, že celkový počet chudých je vyšší, než se dosud předpokládalo. Přesto došlo k poklesu chudoby v letech 1990 - 2005 z 1,8 na nyní uváděných 1,4 miliardy. Reálný je tedy i cíl snížení počtu chudých na polovinu do roku 2015.

Obrovské rozdíly ale existují mezi jednotlivými regiony světa. Počty chudých výrazně klesají ve východní Asii, zejména v Číně. V jiných regionech je pokles mnohem střídavější. V subsaharské Africe a státech bývalého Sovětského svazu jejich počet naopak v letech 1990 - 2005 vzrostl.

Celkový pozitivní trend může ale podle zprávy OSN ohrozit potravinová krize. Nejvíce se to projevuje v subsaharské Africe a jižní Asii, kde zároveň žije nejvíce chudých.

Jak si stojíme v roce 2008?

Letošní zpráva o plnění MDG, již čtvrtá v pořadí, vychází ze statistik 25 organizací OSN a jiných mezinárodních institucí. Vydává ji Odbor OSN pro ekonomické a sociální otázky (DESA).

Pozitivní trendy

- Základní školy navštěvuje 90 procent dětí. Cílem je do roku 2015 dosáhnout stoprocentní docházky. V osmi z deseti regionů světa se to zřejmě naplní již brzy.
- Poměr dívek a chlapců na základních školách je v šesti regionech téměř vyrovnaný.

- Úmrtnost na spalničky byla v letech 2000 - 2006 snížena o jednu třetinu. 80 procent dětí v rozvojovém světě bylo proti spalničkám očkováno.
- Více než jedna a půl miliardy lidí získala od roku 1990 přístup k nezávadné pitné vodě. Avšak díky vysychání některých zdrojů dnes žijí tři miliardy lidí v oblastech, jimž hrozí nedostatek vody.
- Díky investicím soukromého sektoru se v rozvojovém světě rychle rozšiřují oblasti pokryté signálem mobilních telefonů. Zvyšuje se i dostupnost základních léků.
- Oddlužení některých zemí vedlo ke zvýšení výdajů na zdravotnictví a školství. V roce 2006 vydaly rozvojové země na splácení vnějších dluhů 6,6 procenta příjmů z vývozu, v roce 2000 to bylo 12,5 procenta.

Negativní trendy

- Při porodu nebo následkem komplikací během těhotenství každoročně umírá více než půl milionu žen.

- Podvýživou trpí čtvrtina dětí rozvojového světa.
- Téměř polovina populace rozvojového světa nemá k dispozici kanalizaci a základní hygienická zařízení.
- Více než třetina rychle rostoucí městské populace žije ve slumech.
- Dvě třetiny žen rozvojového světa žijí z nejistých příjmů z vlastního drobného podnikání nebo pracují jako neplacené pomocné síly v domácnosti.

Dosažení rozvojových cílů tisíciletí je podle zprávy OSN reálné. Vyžaduje to ale více finančních zdrojů ze strany vyspělých států včetně těch, které byly přislíbeny v minulých letech, ale ve skutečnosti dosud nebyly poskytnuty.

Zpráva OSN Millennium Development Goals Report byla publikována v září 2008. Tištěnou verzi můžete vyžádat zdarma v IC OSN. On-line verze (pdf): www.un.org/millenniumgoals

Foto: OSN/Christopher Herwig

Česká republika a UNFPA Pro zdraví žen

Zuzana Hlavičková

Základní zdravotní péče o ženy během těhotenství, při porodu a po něm, odstraňování tradičních škodlivých praktik jako je ženská obřízka či sňatky nezletilých, prevence šíření infekčních nemocí, zejména AIDS, nebo prozrazování rovných příležitostí mužů a žen ve vzdělání, politickém a profesním životě. To jsou hlavní témata činnosti Populačního fondu OSN (UNFPA).

Česká vláda snahy o zlepšení situace žen v rozvojových zemích podporuje a poskytuje UNFPA dobrovolný příspěvek v řádu milionů korun ročně. Jinou konkrétní formou spolupráce bylo např. roční působení české expertky Hany Klučarové v zambijské kanceláři UNFPA v Lusace. O jakou formu pracovního zařazení šlo, jaká byla náplň její práce a co jí tato zkušenost přinesla, jsme se zptali v krátkém rozhovoru:

Jak jste se k práci v Zambii dostala?

Zambie je prioritní zemí pro českou rozvojovou spolupráci. Ministerstvo zahraničních věcí vyhlásilo výběrové řízení na místo tzv. *Junior Professional Officer* (JPO) pro reprodukční zdraví v kanceláři UNFPA v Zambii. Protože mě práce v Africe dlouhodobě zajímá a problematikou reprodukčního zdraví jsem se zabývala už během své stáže na velvyslanectví Nizozemska v Lusace v roce 2005, přihlásila jsem se a uspěla.

Čeho se vaše práce konkrétně týkala?

Tři týdny po příjezdu do Lusaky jsem byla na místo problematiky reprodukčního zdraví pověřena agendou získávání finančních zdrojů. Tedy především vytvářením partnerství a komunikací s dárcovskou komunitou. Během mého působení se podařilo propojit UNFPA s většinou donorů v Zambii. Pravidelně jsem komunikovala s japonskou rozvojovou agenturou JICA, švédskou SIDA, německou GTZ, s Vysokým komisariátem Kanady, dále s kolegy ze zastupitelských

úřadů řady evropských zemí. Při hledání prostředků na propagaci ženských kondomů, jež hrají klíčovou roli především v prevenci AIDS a nechtěných těhotenství, se podařilo navázat kontakt s firmou SPAR. Ta podpořila prezentaci v Lusace a přislíbila spolupráci i do budoucna.

Mezi mé úkoly patřilo i zastupování UNFPA na pravidelných koordinačních schůzkách s komunikačními specialisty organizací OSN. Podílela jsem se i na vytváření obsahu webových stránek OSN, psala příspěvky do zpravodaje OSN, byla jsem zainteresována i do hledání tzv. velvyslance dobré vůle OSN v Zambii.

Zambie je jednou z nejchudších zemí světa. Můžete popsat tamní situaci z hlediska rozvoje?

Zambie je země s vysoce harmonizovaným donorským prostředím. Podpora rozpočtu vlády je jaksi samozřejmá s odkazem na to, že vláda je v zásadě funkční. Faktem ale je, že drastická čísla o mateřské a novorozenecké úmrtnosti nebo výskytu HIV/AIDS neklesají, lidé stále umírají třeba jen proto, že nemají po ruce doktora. Očekávaná délka života sotva přesahuje 40 let, dětská úmrtnost v nejchudších rodinách je vyšší než deset procent a výskyt viru HIV téměř dvacet procent. Neoficiální statistiky dokonce hovoří až o jedné třetině populace infikované HIV či nemocné AIDS. Nezbyvá, než s vědomím všech obtíží a rizik pokračovat v důležité práci pro rozvoj země.

Jak jste zvládala bezpečnostní rizika?

Bezpečnostní rizika jsou v Zambii nesrovnatelně nižší než např. v Jihoafrické republice. Zdravotní rizika jsou naopak vyšší. S nárůstem střední vrstvy a zvyšujícím se rozdílem mezi nejchudšími a méně chudými se ale zavedené bezpečnostní jistoty mění. Zdravotní riziko představuje v Zambii především malá-

UNFPA

Populační fond OSN (United Nations Population Fund – UNFPA) je největším mezinárodně financovaným zdrojem pomoci obyvatelstvu rozvojových států v oblasti péče o reprodukční zdraví. Fond existuje od roku 1969. Kromě praktické pomoci a přístupu k informacím a prostředkům, které umožňují zajistit zdravý reprodukční život a svobodné a zodpovědné rozhodování o počtu dětí formuluje globální populační politiku ve prospěch udržitelného rozvoje. Fond UNFPA je financován výhradně z dobrovolných příspěvků, které představují zhruba 250 milionů USD ročně.

Jako dobrovolný příspěvek poskytla v roce 2008 Česká republika na činnost UNFPA částku 4 miliony Kč.

rie. Vzhledem k chatrným hygienickým podmínkám se hojně vyskytuje i v hlavním městě Lusace, a to přesto, že leží v nadmořské výšce 1 400 metrů nad mořem. Dostala jsem malárii jednou, netypicky po 8 měsících pobytu v Zambii a před začátkem období dešťů. Není to příjemná zkušenost.

Měla jste možnost zapojit se i do českých rozvojových projektů?

Vypomáhala jsem Velvyslanectví ČR v Harare (v Zambii Česká republika zastupitelský úřad nemá, pozn. ZH) s vypracováním programu pro evaluační misi a s návrhy na malé lokální projekty pro Zambii. Těší mě, že spolupráce s hospicem ve městě Chilanga, kterou Česká republika zahájila v roce 2007 díky financování z českých finančních prostředků na rozvojovou spolupráci, pokračovala i v roce 2008.

Foto: UN Photo/Evan Schneider

Rizika reprodukčního zdraví jsou celosvětově hlavní příčinou úmrtí a onemocnění žen ve věku 15 až 44 let. Vlivem těhotenství či následky porodu umírá každou minutu jedna žena. Ve většině případů by tomu ale bylo možné předejít. Více než 200 milionů žen stále nemá přístup k moderním formám antikoncepcce. V rozvojovém světě dochází za rok k 76 milionům neplánovaných počětí. Každoročně je prováděno až 20 milionů nebezpečných potratů. Mnohé z nich končí trvalým postižením nebo smrtí.

Jak zpětně hodnotíte rok strávený v Zambii?

Vzhledem k předcházející zkušenosti jsem se mohla vyhnout dvěma nebezpečným momentům rozvojového pracovníka ve třetím světě – tím prvním je přílišná citová angažovanost, tím druhým cynismus. Třináct měsíců v Lusace bylo velmi obsažných, a i když to nebylo vždycky jednoduché, domnívám se, že tento způsob získávání znalostí a zkušeností je velmi užitečný a cenný.

Poznámka: UNFPA se účastní programu pro mladé profesionály Junior Professional Officer (JPO), který je určen k praktickému výcviku mladých lidí, kteří se chtějí uplatnit v oboru rozvojové spolupráce. Dostávají příležitost získat profesionální zkušenosti při práci na projektech týkajících se populačních otázek v rozvojových zemích. Jedná se o mladé lidi zpravidla ve věku do 32 let, které v projektech UNFPA (i jiných organizací OSN) podporuje prostřednictvím sponzorství jejich vlastní vláda.

Autorka pracuje na Ministerstvu zahraničních věcí České republiky. Dvoustrana vznikla ve spolupráci s Odborem rozvojové spolupráce MZV.

Zpráva UNFPA: Kulturní specifika v rozvojové činnosti

Výroční Zprávu o stavu světové populace Populačního fondu OSN (UNFPA) za rok 2008 prezentovala v listopadu loňského roku na debatě v Poslanecké sněmovně Parlamentu ČR ředitelka pro informace a vnější vztahy UNFPA Safiye Cagar.

Zpráva „*Reaching Common Ground: Culture, Gender and Human Rights*“ reflektuje 60. výročí Všeobecné deklarace lidských práv. Zdůrazňuje, že k rozvoji je nutné přistupovat podle kulturních specifík různých států a oblastí. „Rozvojové strategie citlivě zohledňující kulturní hodnoty mohou omezit negativní praktiky vůči ženám. Přispějí tak i k ochraně lidských práv, včetně otázky rovnosti mezi ženami a muži,“ uvádí zpráva UNFPA.

Pracovat kulturně citlivým způsobem znamená hledat kreativní řešení problémů v rámci jednotlivých kultur. Zpráva o stavu světové populace upozorňuje, že kulturní citlivost nesmí být zaměňována s akcepto-

váním škodlivých tradičních praktik a zneužíváním lidských práv. Hodnoty a praktiky, jež zasahují do lidských práv, existují ve všech kulturách. Pochopení kulturních realit otevírá prostor k efektivnímu boji proti škodlivým přístupům a naopak posiluje ty dobré.

Přes všechny bohubilé deklarace a prohlášení je nerovnoprávnost žen vůči mužům stále realitou v mnoha kulturách světa. Sňatky s dětmi a ženská obrázka jsou důkazem vztahů založených na donucování a síle. Takové praktiky pokračují i tam, kde proti nim existují zákony. Podle UNFPA je kulturně citlivý přístup důležitým předpokladem nejen rozvojové spolupráce, ale i humanitární pomoci.

Výroční zpráva UNFPA je k dispozici v Informačním centru OSN, elektronicky na www.unfpa.org

V minulých číslech UNbulletinu jsme otevřeli téma trvalých řešení problémů uprchlíků. První část se týkala integrace do společnosti hostitelské země, další dobrovolných návratů, pakliže to situace umožňuje. Třetí a nejméně časté řešení je přesídlení do třetí země. Od druhé světové války byly takto s pomocí UNHCR během humanitárních operací přesídleny například sta tisíce Maďarů, Chilanů, Ugandanů či Vietnamců.

Trvalá řešení pro uprchlíky - 3. část

Přesídlení

Marta Miklušáková

Dlouhodobě nejvhodnějším řešením problémů uprchlíků je zřejmě dobrovolný návrat domů, pokud je to za daných okolností možné. Není-li návrat možný, UNHCR pomáhá hostitelským zemím vytvořit kvalitní programy, které uprchlíkům pomohou v úspěšné integraci do nové společnosti. Může se ovšem stát, že důvody, které vedly k odchodu uprchlíka z domova, přetrvávají i v zemi, jež mu jako první poskytla ochranu. Jinými slovy, uprchlík se nemůže vrátit domů, bezpečně se ale necítí ani v zemi, která mu jako první poskytla azyl. V takovém případě je jedinou možností k zajištění mezinárodní ochrany přesídlení uprchlíka do třetí země. Je to spíše výjimečné řešení, k němuž UNHCR přistupuje v případě nejzranitelnějších uprchlíků.

Přesídlení je zvláštní program, který existuje jen díky ochotě některých států přijmout uprchlíky nad rámec standardního řízení o mezinárodní ochraně. Kromě toho, že se takové státy aktivně hlásí k zárukám mezinárodní ochrany, jdou i příkladem ostatním v tzv. „sdílení odpovědnosti“. Přijímají totiž uprchlíky, kteří by se jinak na jejich území s největší pravděpodobností vůbec nedostali. Pokud ano, daný stát by nebyl zodpovědný za posouzení jejich žádosti.

Kritéria přesídlení

Zemí, které se pravidelně zapojují do programu přesídlení, je velmi málo (viz tabulka). Z bezmála dvou set členských zemí Organizace spojených národů přijímá přesně stanovený počet zájemců o přesídlení méně než 20 zemí. Nejvyšší počty dlouhodobě přijímají USA, Austrálie a Kanada. Ze zemí EU se pravidelně zapojuje celkem sedm států - Dánsko, Finsko, Irsko, Nizozemsko, Portugalsko, Švédsko a Británie, vedle nich také Norsko

Země, které přesídly největší počet uprchlíků (údaje za rok 2006)	
USA	41 300
Austrálie	13 400
Kanada	10 700
Švédsko	2 400
Norsko	1 000
Nový Zéland	700

a Island. Několik dalších členů unie má o program přesídlení zájem, mezi nimi i Česká republika. Do Evropy se ročně podaří přesídlit asi pět a půl tisíce uprchlíků.

Kromě výše zmíněných tradičních cílových zemí spolupracuje UNHCR i se státy, které zájemce o přesídlení přijímají ad hoc, tedy na základě žádosti ze strany UNHCR nebo z důvodů sloučení rodiny či kulturní spřízněnosti. Jednotlivé státy mohou doporučení UNHCR přijmout nebo zamítnout, stejně tak se mohou rozhodnout, že přijmou úplně jinou skupinu uprchlíků. Jakmile však dojde k přesídlení, nesou plnou odpovědnost za integraci v nové zemi státní orgány daného státu.

Vedle dlouhodobého nedostatku „míst“ pro lidi, které je třeba přesídlit, situaci neulehčují ani náročná kritéria, jimiž se mnohé země řídí. V některých případech jsou žadatelé o přesídlení odmítáni jen proto, že by byli přítěží pro systém státní sociální podpory. Většina zemí dává přednost vzdělaným uprchlíkům, kteří si zachovali silné příbuzenské a kulturní vazby, uprchlíkům jejichž rodiny se budou snadno integrovat. Takové požadavky však často neodpovídají profilu uprchlíků, o jejichž přednostní umístění UNHCR usiluje.

Přesídlení jako součást azylové politiky

Jak tedy takové přesídlení konkrétního uprchlíka v praxi vypadá? Za příklad si vezměme situaci, kdy v květnu 2005 uzbecká vláda krvavě potlačila na severu země v Andižanu na tamní poměry početnou demonstraci. Přímo po demonstraci uprchly do sousedního Kyrgyzstánu stovky lidí. Vyhnal je strach, že je režim bude pronásledovat. UNHCR poskytlo uprchlíkům v Kyrgyzstánu základní pomoc. Během několika týdnů se ale ukázalo, že nadstandardní vztahy obou středoasijských zemí neposkytují dostatečnou záruku toho, že uzbeckí uprchlíci budou na území Kyrgyzstánu v bezpečí. UNHCR se proto bez prodlení obrátilo na mezinárodní společenství a vyzvalo státy, aby umožnily přesídlení těchto uprchlíků. To se také nakonec podařilo. Do přesídlení se vůbec poprvé zapojila i Česká republika.

Přesídlování probíhá v každé zemi a za každé situace specificky. Rozdílnost přesídlovacích operací ilustrují následující příklady ze září 2008: UNHCR nejprve oznámilo přesídlení 29 Palestinců, kteří poslední dva a půl roku strávili v provizorním táboře na iráckosyrské hranici. Přijal je Island. V naprosté většině šlo o rodiny, v jejichž čele stály ženy, které přišly během konfliktu v Iráku o manžela. Ve stejné době Komisař OSN pro uprchlíky oznámil, že počet bhútánských uprchlíků přesídlených v tomto roce z Nepálu překročil pět tisíc. Uprchlíky přijaly USA, Austrálie, Nový Zéland, Nizozemí, Norsko, Kanada a Dánsko. Úspěch takto velké operace kazí snad jedině to, že na území východního Nepálu zůstává v sedmi provizorních táborech dalších více než sto tisíc uprchlíků z Bhútánu. Někteří z nich v exilu strávili až 17 let.

Pokud je třeba přesídlit takovou početnou skupinu uprchlíků, bývá velice nepravděpo-

Foto: UNHCR/Líba Taylor

Česká republika razí cestu v přesídlování do střední Evropy. Celkem čtrnáct barnských uprchlíků bylo v únoru přepraveno do ČR v rámci pilotního přesídlovacího programu. V Praze se skupina setkala s dalšími 23 uprchlíky, kteří sem dorazili stejným způsobem loni na podzim.

dobné, že celou skupinu přijme jedna země. UNHCR proto umožňuje, aby si uprchlíky „rozebralo“ více zemí, a to v závislosti na jejich vlastních kritériích a preferencích. Podmínkou je ale zájem uprchlíka o přesídlení obecně i o přesídlení do konkrétní země.

Přesídlení v kontextu České republiky

Česká republika se do programu přesídlení zapojila poprvé v roce 2005. Nabídlá tehdy několik míst uprchlíkům z Uzbekistánu. Od té doby se do Česka dostalo několik dalších uprchlíků na základě ad hoc žádostí UNHCR. Komisariát pro uprchlíky po celou dobu vede s českými úřady jednání o možnosti zapojovat se do programu přesídlení pravidelně. Výsledkem jsou v červnu loňského roku vládou schválená všeobecná pravidla pilotního přesídlovacího programu. Stejným usnesením vláda vyslovila souhlas s tím, aby bylo do České republiky přesídleno několik desítek barnských uprchlíků z Malajsie. Úspěch tohoto programu bude poměřován především tím, nakolik se nově přesídleným podaří v České republice integrovat a zda zde skutečně najdou svůj druhý domov.

Autorka pracuje v Kanceláři UNHCR v České republice

Kritéria UNHCR pro přesídlování

Právní a fyzická ochrana

Osoby, jimž reálně či přímo hrozí návrat do země původu (refoulement), ohrožení fyzické bezpečnosti, omezení lidských práv či svobod;

Osoby, které přežily násilnosti a mučení
Lidé identifikovaní podle znění Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání z roku 1984;

Ohrožené ženy

Ženy a dívky z řad uprchlíků (vdané i svobodné), kterým hrozí nebezpečí, zvláště sexuální a genderové násilí;

Naléhavé zdravotní důvody

Nemocní, jejichž život je ohrožen a/nebo jim hrozí nezvratné selhání životních funkcí, postižení, které jim znemožní vést normální život, a kteří se nemohou léčit v zemi, kam utekli, či osoby, které v hostitelské zemi onemocněly, nebo jejichž zdravotní stav se během pobytu v hostitelské zemi zhoršil;

Sjednocení rodiny (rozhoduje se na základě principu „pospolitosti rodiny“)

Osoby nedobrovolně oddělené od rodiny; Uprchlíci bez vyhlídky na místní integraci (někdy se překrývá s ostatními kritérii)

Osoby, jejichž přístup k základním právům v azylové zemi je nedostatečný stejně jako jejich socioekonomické a/nebo psychosociální podmínky;

Děti a dospívající

(někdy se překrývá s ostatními kritérii)
Osoby, na které se vztahují směrnice UNHCR a Úmluvy OSN o právech dítěte z roku 1989;

Uprchlíci vyššího věku

(někdy se překrývá s ostatními kritérii)
Osoby vyššího věku, zejména v případě možnosti sjednocení rodiny, osoby, u nichž přesídlení vyžaduje zdravotní stav (duševní i fyzický) atd.

Sto let mezinárodní kontroly drog

Úspěchy i výzvy

Hodnocení dosažených úspěchů i pokračující výzev mezinárodního systému kontroly drog a analýza drogové situace v jednotlivých regionech světa - to jsou hlavní témata letošního Výroční zprávy Mezinárodního výboru pro kontrolu drog (INCB), která byla na začátku února zveřejněna ve Vídni. V tomto souhrnu se zaměříme i na to, v jakých souvislostech se zpráva OSN zmiňuje o České republice.

Úvod zprávy INCB je věnován 100. výročí mezinárodního systému kontroly drog, jehož počátky souvisejí se založením Mezinárodní komise pro opium (Šanghaj, 1909). Pozdější úmluvy o mezinárodní kontrole drog - Jednotná úmluva o omamných látkách z roku 1961, Úmluva o psychotropních látkách (1971) a Úmluva OSN o zákazu ilegálního obchodu s omamnými a psychotropními látkami z roku 1988 - dosáhly výrazných úspěchů, současně se ale systém kontroly drog potýká s velkými výzvami, zdůrazňuje ve své analýze INCB.

Úspěchy

Vybudování mezinárodního systému kontroly drog může být podle INCB považováno za jeden z největších úspěchů mezinárodní spolupráce ve 20. století. K úmluvám o drogách se připojilo více než 95 procent států OSN. Počet látek podléhajících kontrole podle úmluv z roku 1961 a 1971 se neustále zvyšuje. Globální spotřeba morfinu vzrostla z necelých pěti tun v roce 1987 na 32,6 tuny v roce 2006, přesto nebyl v roce 2007 zjištěn žádný únik morfinu z legálního prostředí do nezákonné sféry. Byly zaznamenány dílčí úspěchy v plnění cílů stanovených na zvláštním zasedání Valného shromáždění OSN v roce 1998.

Výzvy

Zpráva INCB zdůrazňuje, že v době, kdy byly přijaty první dvě mezinárodní konvence o drogách, neexistoval problém HIV ani hepatitidy typu C. A až po roce 1998, kdy byla

přijata „Deklarace o hlavních principech snižování poptávky po drogách“, byl vytvořen rámec mezinárodní politiky zaměřený na snižování poptávky po drogách a snižování nepříznivých důsledků jejich užívání pro jednotlivce a společnost.

Ačkoli Světová zdravotnická organizace (WHO) považuje přístup ke kontrolovaným léčivům jako je morfin či kodein za lidské právo, ve více než 150 zemích prakticky není k dostání. Desítky milionů lidí každoročně trpí neléčenými středními až silnými bolestmi.

Další výzvou je nekonzistentní uplatňování ustanovení o kontrole kanabisu, v současné době nejužívanější drogy na světě. V posledních dvou desetiletích byly vypěstovány mnohem účinnější formy s daleko vyšším obsahem THC (tetrahydrokanabionol) než bylo běžné v 80. letech minulého století. S tím také zřejmě souvisí zvýšená poptávka po léčbě následků užívání konopných drog v řadě zemí. Mnohé také nasvědčuje tomu, že užívání kanabisu zvyšuje riziko psychotických poruch a schizofrenie.

Skromný pokrok v oblasti prevence

Problematika konopných drog je úzce spojena s primární prevencí zaměřenou zejména na mladé lidi. Ti jsou nejvíce ovlivnitelní marketingovým tlakem a důležitostí image. Vlády států proto musí stanovit a uplatňovat vhodné a účinné politiky díky nimž budou mladí lidé schopni cenit si vlastního života a plně ho kontrolovat. Podle INCB je možno pokrok v oblasti prevence zneužívání drog za posledních deset let označit přinejlepším slovem skromný.

Zpráva INCB dále zdůrazňuje problém tzv. darebných internetových lékáren. Ty podporují užívání drog mezi příslušníky zranitelných skupin. Problémem vyžadujícím zvláštní pozornost je kriminalita v kyberprostoru. Právě drogoví dealaři jsou nejčastějšími rozesílateli zakódovaných zpráv na

internetu s cílem obcházet zákony, koordinovat pašerácké zásilky a praní špinavých peněz. Řešení tohoto problému vyžaduje důraznou společnou globální akci.

Doporučení

INCB doporučuje vládám, aby více investovaly do drogové prevence a využívaly zkušenosti a osvědčených praktik odjinud. Dalším doporučením je stimulace racionálního využívání opiátových analgetik tam, kde jsou používána málo a zamezit zbytečné strádání milionů bolestmi trpících pacientů. Vlády musí hledat cesty spolupráce s farmaceutickými firmami na dostupnosti opiátových analgetik jako ne příliš drahého prostředku léčby i v těch nejhudších zemích.

V závěru své výroční zprávy INCB konstatuje, že „mezinárodní systém kontroly drog se osvědčil, ale zdaleka není perfektní“. Vyzývá vlády k přijetí „konstruktivních přístupů k překonávání překážek“ a naopak varuje před pouhým řešením dílčích problémů. To může podle INCB „oslabit soudržnost a integritu celého systému kontroly drog“.

Česká republika ve zprávě INCB

Cílem zprávy není analyzovat situaci v jednotlivých zemích, ale podat ucelený obraz drogové problematiky na celém světě. Případy z jednotlivých zemí slouží ke srovnání či analýze trendů.

Česko je uváděno v souvislosti se spotřebou i vnímáním kanabisu ve společnosti. Zpráva Eurobarometr z května minulého roku mapovala postoje a vnímání otázek spojených s drogami v EU mezi mladými ve věku 15 - 24 let. Více než 80 procent z dotazovaných 12 tisíc mladých Evropanů si uvědomuje zdravotní rizika spojená s užíváním heroinu, kokainu a extáze. Naproti tomu pouhých 40 procent uznává zdravotní rizika konopných látek. Mladí Češi věří, že užívání tabáku a alkoholu s sebou nese vyšší riziko než užívání kanabisu.

Kanabis zůstává nejrozšířenější drogou v Evropě. Celoživotní prevalence se pohybuje mezi dvěma až 37 procenty populace. V uplynulém roce byla úroveň rozšíření kanabisu u dospělých Evropanů (15 – 64 let) asi sedm procent, nejvyšší je hlášena z Itálie, Španělska a na třetím místě z České republiky.

Ve Střední a Východní Evropě je i nadále na vzestupu ilegální výroba syntetických drog. Podle Úřadu OSN pro drogy a kriminalitu (UNODC) bylo v roce 2006 odhaleno a zlikvidováno největší množství ilegálních laboratoří na výrobu amfetaminu v Rusku. Většina ilegálních výroben metamfetaminu v regionu byla odhalena v České republice. Česká republika je ale zároveň hlavním zdrojem ilegálně vyráběného metamfetaminu v Západní Evropě.

Hlavní zprávy z regionů

- Západní Afrika se stala jedním z hlavních světových překladišť pašovaného kokainu z Jižní Ameriky do Evropy. Nejužívanější drogou v Africe je kanabis, kterou užívá podle odhadů až 42 milionů lidí. Z Afriky pochází více než čtvrtina světové produkce této drogy.
- Nízkoletá malá letadla se díky zvýšené kontrole námořních cest stávají hlavním

dopravním prostředkem pro pašování drog z Jižní Ameriky na severoamerický trh.

- Výrazným problémem v severní Americe je násilí mezi drogovými kartely a mezi pašeráky a orgány dohlížejícími na zákonnost. S násilnou opozicí drogových kartelů se potýká i Mexiko. Počet lidí zneužívajících léky na předpis je v USA vyšší než počet lidí užívajících kokain, heroin, halucinogeny, extázi či inhalanty. Od roku 2001 poklesl v USA počet teenagerů užívajících drogy o 24 procent.
- Kolumbie je i nadále největším producentem koky. Přes všechna opatření vzrostla produkce o 27 procent. Ničení kokových porostů v Kolumbii brání ozbrojené skupiny, které se uchylují i ke kladení nášlapných min. Největšími pěstiteli koky v Jižní Americe jsou po Kolumbii Peru a Bolívie. Většina drog je z Jižní Ameriky pašována přes Venezuelu.
- Nejužívanější drogou v Číně, Malajsií a Vietnamu je heroin, na vzestupu jsou však i amfetaminové stimulanty. Na Filipínách je celosvětově nejvyšší prevalence užívání amfetaminů, v uplynulém roce tyto látky zneužívalo šest procent Filipínců.

- Ilegální pěstování opiového máku v Afghánistánu kleslo v roce 2008 oproti předchozímu roku o 19 procent. Přesto však zůstává Afghánistán zdaleka největším producentem.

Evropa

- Nejužívanější drogou v Evropě je kanabis. Více než 70 milionů dospělých Evropanů (15–64 let) zkusilo ve svém životě kanabis, sedm procent užilo konopné látky za poslední rok.
- Většina kokainu se do Evropy pašuje z Jižní Ameriky po moři přes Západní Afriku.
- Heroin na evropském trhu zpravidla pochází z Afghánistánu. Pašuje se Balkánskou cestou či tzv. Hedvábnou cestou přes Střední Asii a Rusko.
- Evropa je druhým největším trhem pro opiáty. Tento trh roste zejména na východě kontinentu.

Tištěná verze zprávy a tiskové materiály jsou k dispozici v Informačním centru OSN. Elektronicky lze výroční zprávu INCB číst či stahovat na adrese:

www.incb.org/incb/annual_report.html

➤ Ilustrační foto: OSN/Anne Sterck

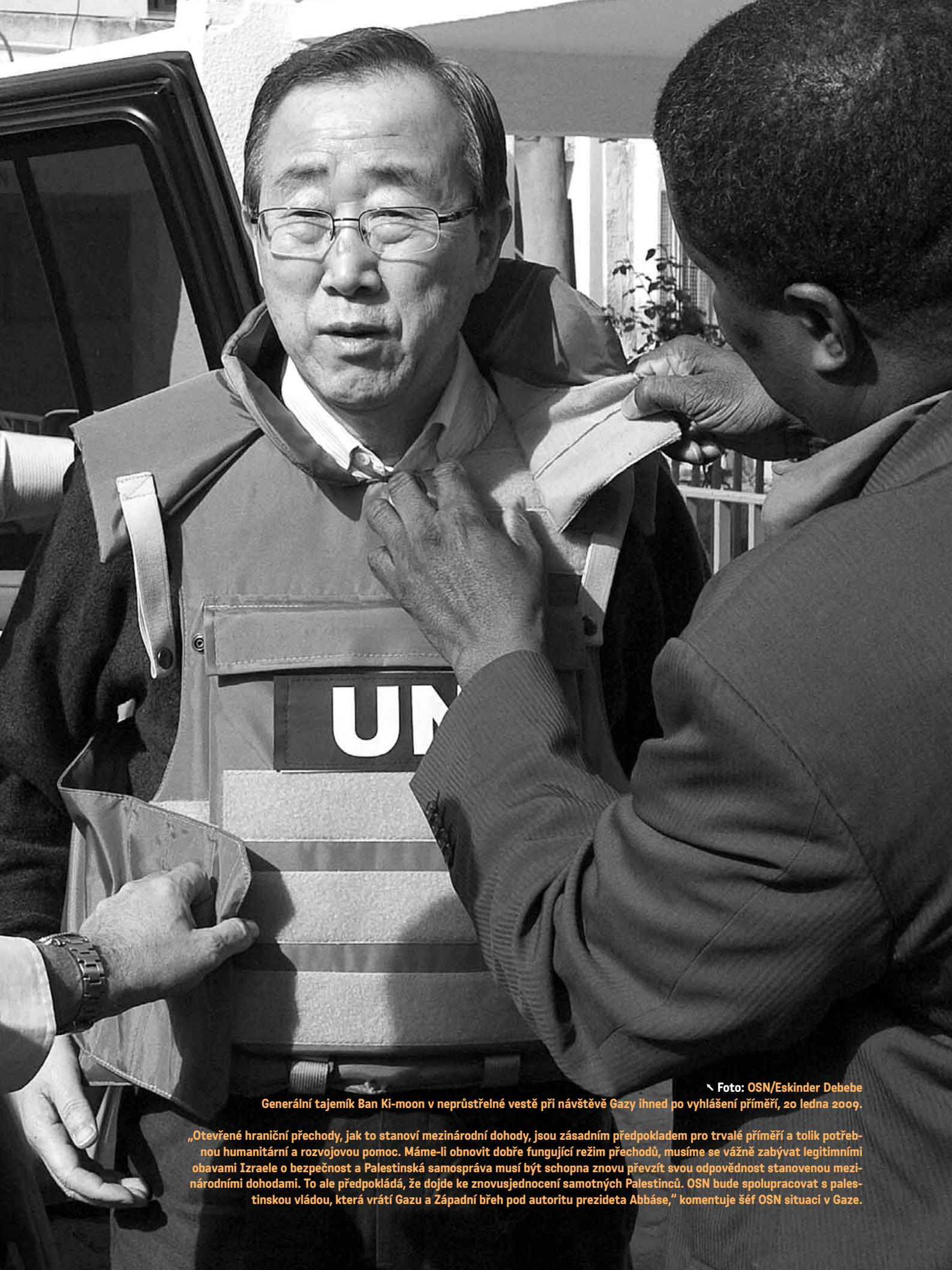

Foto: OSN/Eskinder Debebe

Generální tajemník Ban Kí-moon v neprůstřelné vestě při návštěvě Gazy ihned po vyhlášení příměří, 20 ledna 2009.

„Otevřené hraniční přechody, jak to stanoví mezinárodní dohody, jsou zásadním předpokladem pro trvalé příměří a tolik potřebnou humanitární a rozvojovou pomoc. Máme-li obnovit dobře fungující režim přechodů, musíme se vážně zabývat legitimními obavami Izraele o bezpečnost a Palestinská samospráva musí být schopna znovu převzít svou odpovědnost stanovenou mezinárodními dohodami. To ale předpokládá, že dojde ke znovusjednocení samotných Palestinců. OSN bude spolupracovat s palestinskou vládou, která vrátí Gazu a Západní břeh pod autoritu prezidenta Abbáse,“ komentuje šéf OSN situaci v Gaze.

Gaza

Humanitární pomoc nesouvisí s politickými cíli

John Holmes

Téměř čtyři měsíce po skončení bojů v Gaze je stále více zřejmé, že rozsáhlé potřeby místních obyvatel zůstávají nenaplněny a obnova území se zastavila. Dárci sice přislíbili peníze na humanitární pomoc - mezi nimi i EU, jež byla největším donorem okupovaných palestinských území v roce 2008 - ve skutečnosti je ale v Gaze nedostatek téměř všeho a rekonstrukce je prakticky nemožná.

Přibližně 75 procent z celkového počtu 1,5 milionu obyvatel Gazy potřebuje nějakou formu pomoci. Přesto dovoz i těch nezákladnějších komodit podléhá tvrdým omezením ze strany izraelských úřadů. Do Gazy se tak prakticky dostávají jen potraviny a několik dalších komodit. Zapovězeny jsou veškeré materiály nutné pro rekonstrukční práce a náhradní součástky všeho druhu. Zákaz exportu na straně Izraele tak znemožňuje vznik jakýchkoli nových pracovních příležitostí.

Na vlastní oči jsem se přesvědčil o strádání obyvatel Gazy v únoru 2008 a znovu letos v lednu jen několik dní po vojenské operaci. Zdá se, že zničené životy a živobytí stovek ti-

síc vnímá Izrael jako cenu, kterou musí společně zaplatit civilní obyvatelstvo Gazy za činy jen několika jedinců.

Odpovědnost Izraele i Hamás

Za tuto děsivou krizi lidské důstojnosti nese primární odpovědnost Izrael. Svůj podíl na ní má ale i Hamás. A to za navybíravé a nesmyslné raketové útoky, jež sám provádí či nechá provádět z území Gazy již tak dlouhou dobu. Hamás dobře věděl o důsledcích svých útoků stejně tak jako o důsledcích tříletého mlčení o osudu izraelského vojáka Gilada Šalita. Přesto jednal jak jednal. Tvrzení jeho představitelů, že jim leží na srdci zájmy Palestinského lidu, má tak vážné trhliny.

Obyvatelé Gazy podobně jako jiní zkušenější lidé na celém světě by si rádi co nejdříve začali kupovat co skutečně potřebují namísto toho, aby se spoléhali na charitu. Šíří se ale nezaměstnanost a mnoho rodin nemá vůbec žádný zdroj příjmů. Celá společnost tak může upadnout do plné závislosti na vnější pomoci. Zaznamenáváme rekordní počet lidí, jež potřebují potravinovou pomoc. A to i přesto, že jídlo na trhu je. Zhoršuje se i přístup k pitné vodě a její kvalita. Zničený systém vodovodního potrubí a kanalizace navíc nemůže být za současných podmínek rekonstruován. Dochází ke zvýšenému výskytu onemocnění souvisejících s kvalitou vody. Stále více domácností musí odebírat vodu z přistavených cisteren.

Otevřít hraniční přechody

Zlepšení humanitární situace v Gaze vyžaduje stažení humanitární pomoci a rekonstrukčních prací z bezpečnostní i politické agendy. Pokud zůstane podmínkou zlepšení života lidí dosažení izraelsko-palestinského míru - o nějž se snažíme více než 60 let - a usmíření mezi Palestinci samotnými, může být Gaza po celé roky závislá jen na tom, co jí

kdo dá. Co to znamená pro místní lidi a jejich chování a postoje lze snadno domyslet.

Dobrym začátkem řešení by bylo otevření hraničních přechodů pro veškeré zboží pro humanitární a rekonstrukční práce. A to nikoli proto, že si to přeje a že z toho může těžit Hamás, nebo že došlo k naplnění určitých politických podmínek. Ne, důvodem je, že to zoufale potřebují obyvatelé Gazy. Přehlížet nesmíme ani to, že humanitární pracovníci musí být respektováni ze strany Hamásu i Izraele jako nezávislí a autonomní aktéři. Humanitární pomoc je neutrální a nestranná a donoři toto musí opakovat při jakékoli příležitosti.

To jsou první dílčí kroky díky nimž se do Gazy může vrátit alespoň špetka důstojnosti. Na druhou stranu to není nic, co by mohlo podpořit či naopak zbrzdit politické cíle obou stran konfliktu.

Ven z politického patu

V Gaze byla humanita usazena na zadní sedadlo za politiku. Mizerný pramínek několika nejzákladnějších potřeb je tím jediným, co svět dnes může nabídnout civilistům chyceným do osidel politického patu, k němuž nikak nepřispěli. Rekonstrukce infrastruktury zničené během invaze a za téměř dva roky izolace se musí stát okamžitou prioritou vedle starosti o děti a seniory.

Ochrana, jídlo, voda, zdravotní péče a obydlí - to jsou základní lidské potřeby, nikoli almužna. Je nejvyšší čas, aby to bylo uznáno jako fakt všemi stranami odpovědnými za nekonečné strádání lidí v Gaze.

Autor je zástupcem generálního tajemníka OSN pro humanitární otázky a koordinátorem humanitární pomoci OSN

Článek byl publikován ve světových médiích v květnu 2009.

Odpovědnost za splnění slibů

Ban Ki-moon

Loňský rok byl náročný, prošli jsme hned několika krizemi. Ten letošní může být ještě náročnější. Mluvíme-li dnes o lidských právech, mluvíme o odpovědnosti za ochranu. V širším rámci společného mezinárodního úsilí bychom měli mluvit o odpovědnosti za splnění slibů a dosažení konkrétních výsledků. Ohlédnou-li se za rok 2008, vidím, že se nám to někdy daří, někdy ne.

Dlohodobé výzvy

Potěšitelná je reakce světa na ekonomickou recesi. Jsme ale zatím stále jen na začátku. Jsem potěšen i schopností světa reagovat na přírodní katastrofy v Myanmaru nebo na Haiti. Nespokojen jsem naopak s neochotou myanmarské vlády dostát slibům k zahájení demokratického dialogu a propuštění politických vězňů. V Demokratické republice Kongo držely vojenské síly OSN v těžkých podmínkách statečně vytyčené linie. Nebyli jsme

však schopni ochránit nevinné lidi před násilím. Obrana lidských práv všude na světě je podrobována těžké zkoušce. Dobře se vyrovnáváme s potravinovou krizí. Krize sice již nedominuje zpravodajství médií, ale nezmiřela. Celý systém OSN řešil tento problém v jeho komplexnosti, zahrnující otázky výživy, zemědělské výroby, obchodu i sociální ochrany. Jsme již na dobré cestě změnit desetiletí uplatňované politiky v oblasti zemědělství a zdravotnictví. To je základ pro naši práci na podporu Rozvojových cílů tisíciletí a ochranu nejzranitelnějších.

Nejdůležitější výzvou je klimatická změna. Na konferenci v Poznani jsme se shodli, že tato otázka nemůže čekat do vyřešení ekonomické krize. Silnou podporu má i koncept, který nazývám „Nová zelená dohoda“. Investice do ekologicky šetrných technologií musí být součástí každého globálního ekonomického stimulu. Do konference v Kodani zbývá již jen

několik měsíců. Do té doby musíme dosáhnout nové globální dohody o ochraně klimatu. Dohody, která bude vyvážená, komplexní a přijatelná pro všechny státy.

Naplnovat očekávání

Požadavky na OSN neustále rostou. Výzvy současného světa vyžadují plné nasazení a spolupráci všech států. V průběhu loňského roku jsem se zúčastnil více než sedmi stovek bilaterálních jednání, z toho bylo více než 350 schůzek s prezidenty, premiéry a ministry zahraničí. Strávil jsem 103 dní na cestách, navštívil jsem 35 zemí a nalétal více než 400 tisíc kilometrů. Čísla nemusí nezbytně vyjadřovat rovnocenné výsledky, ale jsou dobrým ukazatelem našich snah. Očekávání světa jsou vysoká. Naší odpovědností je naplnovat je.

Článek byl publikován ve světových médiích v lednu 2009.

Proti rasismu musíme jít všichni

Navi Pillayová

V Ženevě proběhla na konci dubna konference OSN proti rasismu. Přestože se to někteří kritici snažili vsugerovat, Země se během ní točit nepřestala. Naopak, svět se teď může stát zase o kousek lepším díky přijaté dohodě navazující na konferenci v jihoafrickém Dur-

banu z roku 2001. Ta dala základ aktivnímu boji proti rasismu a intoleranci na celém světě.

Přes desítky let úsilí a hořké historické zkušenosti zůstává rasismus realitou současného světa. Žádná společnost proti němu není imunní. Ženevská konference byla příležitostí pro všechny státy, aby se sešly a domluvily na společném postupu při potírání a zastavení rasismu.

Obavy z jednostranné rétoriky

Přesto se našlo mnoho hlasů, které po více než rok vyzývaly k bojkotu konference. Výhrady vycházely zejména z obav, že se naváže na jedovatou antisemitskou rétoriku některých nevládních organizací v Durbanu. Nechtuté výpady několika radikálů tam poznamenaly důvěryhodnost celého následného procesu.

Na ženevských jednáních chybělo deset států – Austrálie, Kanada, Izrael, USA, Nový Zéland a pět států evropské sedmadvacítky. Cílem konference, na jejímž pořádání se usneslo Valné shromáždění OSN, bylo zhodnotit uplatňování Deklarace a akčního programu

(DDPA), závěrečného dokumentu durbanské konference před osmi lety.

Nepřítomnost těchto zemí ještě více zviditelnil hned v první den jednání iránský prezident Mahmúd Ahmadínežád. Ve svém vystoupení napadl Izrael, Spojené státy a další západní státy a účinně tak využil fórum OSN k plamenné politické agitaci.

Úspěch hned druhý den

Jeho postoj byl však ostře odmítnut hned následující den. Konsensuálně byl přijat závěrečný dokument konference, ve kterém členské státy projevily odhodlání postupovat společně proti rasismu v duchu ochoty ke kompromisu a respektu k různosti a odlišnosti. Dohoda, jíž bylo dosaženo, je velkým příslibem pro bezpočet obětí rasismu, diskriminace a intolerance na celém světě.

Státy se dohodly na prevenci projevů rasismu, rasové diskriminace a xenofobie zejména ve vztahu k migrantům, uprchlíkům a žadatelům o azyl. Shodly se i na podpoře větší účasti a lepších příležitostí pro lidi afrického a asijského původu, původních národů a příslušníků národnostních, etnických, ná-

boženských či jazykových menšin. Státy dále zajistí, že diskriminace nebude – ať již zjevně či skrytě – bránit v přístupu k zaměstnání, sociálním službám, zdravotní péči a účasti ve všech sférách života. Zavazují se také k potírání hromadných forem diskriminace.

Závěrečný dokument konference stvrzuje zásadní význam svobody projevu a zdůrazňuje jeho slučitelnost s existujícími normami mezinárodního práva, jež zakazují podněcování k nenávisti. To by mělo pomoci překonat umělé rozdělení světa v citlivých otázkách týkajících se náboženství, jež mohou podněcovat k proctvím o střetu civilizací.

Výsledný text závěrečné deklarace je také významným uznáním nespravedlností a kru-

hostí spáchaných v minulosti a specifikuje způsoby jejich prevence. Mimo jiné obsahuje závazek k zákazu násilných, rasistických a xenofobních aktivit skupin hlásících se k ideologiím nadřazenosti.

Naděje na zapojení chybějících států

Tato konference se stala základem pro nový začátek. Několik států, které se rozhodly užstat mimo, by nyní mělo zhodnotit text závěrečného dokumentu. Řada z nich se zúčastnila procesu jeho příprav a hledání konsensu až do zahájení konference. Proto se držím naděje, že se znovu připojí ke společným mezinárodním snahám o potírání rasismu a intolerance.

Nesmíme připustit, aby vznikl prostor pro ty, kteří usilují o rozdmýchávání intolerance. Je proto více než zásadní pro nás všechny lidi dobré vůle, státy, mezinárodní organizace i občanskou společnost, že se nenecháme odradit od hlavního cíle. Tím je pěstování společnosti osvobozených od diskriminace a světa rovného zacházení a příležitostí pro všechny.

Autorka je vysokou komisařkou OSN pro lidská práva

Článek byl publikován ve světových médiích po skončení konference.

Krise jako příležitost

Ban Ki-moon, Susilo Bambang Yudhoyono, Donald Tusk, Anders Fogh Rasmussen

Svět čelí dvěma krizím. Ta první, globální finanční krize, je akutní. Ta druhá, klimatická změna, má rozměry existenciální. Naléhavost krize první se nesmí stát omluvou pro přehlížení druhé. Nechme teď stranou obecně známé věci a pojďme se na problém klimatické změny podívat z ryze ekonomického hlediska.

Řešením je zelená ekonomika

Globální ekonomika zpomaluje. Rozpočty se tenčí. Snižují se i zdroje na potírání rostoucího seznamu globálních problémů. Jaké kroky bychom měli přijmout, abychom vytvořili nové pracovní příležitosti a nastartovali růst? Jak můžeme zajistit dodávky energií za dostupné ceny? Co je nutné udělat, abychom globální finanční systém odstínili od periodických šoků, jež ohrožují rozvoj a ekonomické jistoty lidí?

Musíme najít řešení výzev, kterým čelíme. Odpovědí na dvě nejzávažnější, finanční krizi a změnu klimatu, je zelená ekonomika. Podle vědců vyžaduje klimatická změna doslova energetickou revoluci. Podle ekonomů jsou nejrychleji rozvíjejícím se průmyslovým odvětvím obnovitelné energie. Tam již vznikají nové pracovní příležitosti a objevuje se nejvíce technologických novinek.

V polské Poznani proběhne v prosinci 2008 další kolo jednání o klimatické úmluvě OSN. Naše cesta začala euforicky v roce 2007 na indonéském ostrově Bali a měla by být zakončena v prosinci 2009 v dánské Kodani uzavřením komplexní globální úmluvy o ochraně klimatu.

Hlavní je začít

Podle odhadů Programu OSN pro životní prostředí (UNEP) dosáhnou do roku 2020 investice do bezuhlíkaté energetiky výše 1,9 bilionu amerických dolarů. V nových odvětvích větrné a solární energetiky již pracují téměř dva miliony lidí. Polovina z nich v Číně. V Brazílii vzniká v rámci programu biopaliv téměř milion pracovních příležitostí ročně. V Německu v následujících letech narostou investice do environmentálních technologií až na čtyřnásobek. V roce 2030 by měly činit až 16 procent celkových výrobních výstupů a zaměstnávat více lidí než automobily.

Nemusíme však jen čekat na nové technologie, ani se nemusíme příliš obávat kolik nás to všechno bude stát. Například Spojené státy by podle mnohých studií mohly výrazně snížit emise oxidu uhličitého za téměř nulových nákladů a za použití současných know-how. Za jiný příklad může posloužit Dánsko. Od roku 1980 vzrostlo HDP Dánska o 78 procent, energetická spotřeba se ale zvýšila jen minimálně. Polsko dokázalo za posledních 17 let snížit emise skleníkových plynů o celou třetinu, zatímco jeho ekonomika prožívala boom. Pro byznys to v praxi znamená zisk. Evropské firmy, které vstoupily na trh zelených technologií, těží ze své průkopnické činnosti. Patří jim celá třetina tohoto vzkvetajícího světového trhu.

Správné politické přístupy a finanční podpora v globálním měřítku mohou podnítit růst ekonomik s nízkými emisemi uhlíku. Vhodné politiky a podpora mohou také zajis-

tit, že se na boji proti globálnímu oteplování budou podílet vyspělé i rozvojové státy.

Zastavme odlesňování

Ekonomičtí lídři a manažeři, kteří hledí vpřed, si to uvědomují. V Poznani a následně v Kodani zazní jistě požadavky na striktní omezení emisí. Jiní budou požadovat dobrovolné závazky. Jiní zase otevřou debatu o tom, zda je lepší trh s emisními povolenkami nebo zdanění a regulační opatření na ochranu životního prostředí na úrovni států. Zazní hlasy na zastavení odlesňování, jež má na svědomí až jednu pětinu emisí skleníkových plynů. Investice ve výši 17 - 30 miliard USD ročně dokáží snížit tyto emise až na polovinu a ještě posílit zaměstnanost v odvětvích přispívajících k ochraně životního prostředí v tropických zemích jako je Indonésie.

My si však nemůžeme vybírat. Současná finanční krize nás musí probudit. Vyžaduje nové myšlenky a inovativní řešení, která zohledňují další velké výzvy, kterým současný globalizovaný svět čelí. Času již není nazbyt.

Susilo Bambang Yudhoyono je prezidentem Indonésie, Donald Tusk je premiérem Polska, Anders Fogh Rasmussen je premiérem Dánska

Článek byl publikován ve světových médiích v listopadu 2008 před konferencí OSN o klimatické změně v Poznani.

Foto: OSN/Evan Schneider ✓

Dohodu v Kodani! Generální tajemník OSN Ban Ki-moon oznamuje v New Yorku zahájení kampaně OSN „Seal the Deal“, která vyvrcholí v prosinci na kodaňské Konferenci OSN o klimatické změně. Kampaň podporují všechny agentury systému OSN. Jedná se o výzvu vládám států, aby jejich představitelé v Kodani uzavřeli férovou, vyváženou a efektivní dohodu o klimatu.

UNbulletin

Vychází čtvrtletně, je distribuován bezplatně.

Vydavatel Informační centrum OSN v Praze
nám. Kinských 6, 150 00 Praha 5
Telefon +420 257 199 831
Fax +420 257 316 761
info@osn.cz, www.osn.cz

Editor Michal Broža
Foto na titulní stránce OSN/Martine Perret
Koordinační výroby Jan Smetana
Grafická úprava Pavel Lukšan, elements ds
Sazba Michal Skurovec, Jams

Ev. č. MK ČR E 14551
ISSN 1802-3231, 1802-324X

Obsah nemusí nezbytně vyjadřovat názor OSN.
Tištěno na recyklovaný papír.

